

Trivia & Varia

- **Rondo** (francuski: *rondeau*) se u muzici najčešće odnosi na muzičku formu, takozvani francuski stil, u kome se glavna tema (refren, repriza) stalno ponavlja nakon sporednih epizoda (kupleti), A-B-A-C...A. Kao tip muzike, rondo predstavlja brzu i živahnu muziku, uobičajeno *allegro*. Iako ima izuzetaka, muzika označena kao "rondo" podrazumeva i formu i tip.
- **Gustavo Dudamel** (Gustavo Adolfo Dudamel Ramírez; Barkisimeto, 26.01.1981.) je proslavljeni venezuelanski dirigent i violinist. Obrazovao se u okviru projekta El Sistema. Kad je imao 18 godina postao je dirigent Omladinskog orkestra "Simon Bolívar" (Orquesta Sinfónica Simón Bolívar). Dudamel je muzički direktor Losanđeleske filharmonije (*Los Angeles Philharmonic*) i Pariske nacionalne opere (*Opéra national de Paris*). Dobitnik je mnogih međunarodnih nagrada i priznanja.
- **Karlos Čavez** (Carlos Chávez y Ramírez; Popotla, 13.06.1899. - Grad Meksiko, 02.02.1978.) bio je istaknuti meksički kompozitor i pedagog. Studirao je u Meksiku, Evropi i SAD-u. Godine 1928. osnovao je Meksički simfonijski orkestar i bio njegov dirigent do 1949. godine. Bio je direktor Konzervatorija i Nacionalnog instituta lepih umetnosti. Njegov muzički stil je spoj rane indijanske i moderne evropske muzike. Pisao je balete, orkestarska dela, koncerte, horove, kamernu muziku, kao i dela za gitaru i klavir. Najpoznatije njegovo delo je verovatno Indijanska simfonija (*Sinfonia india*, tj. Simfonija br. 2).
- **Alberto Hinastera** (Alberto Evaristo Ginastera; Buenos Ajres, 11.04.1916. - Ženeva, 25.06.1983.) bio je argentinski kompozitor iz perioda modernizma. Muziku je studirao u Buenos Ajresu, a usavršavao se u SAD-u. Njegova muzika bazirana je na argentinskom folkloru. Pisao je scenska dela, orkestarsku, kamernu i klavirsku muziku.
- **Nađa Bulanže** (Nadia Boulanger; Pariz, 16.09.1887. - Pariz, 22.10. 1979.) bila je francuska pedagoginja, kompozitorica i dirigentica. Studirala je kompoziciju i orgulje na Pariskom konzervatoriju, a kasnije je tu i predavala. Privatno je davala časove mnogim savremenim kompozitorima.
- **Siesta** ([sjesta], šp. dremež) je počinak i popodnevni mir (obično posle ručka) u mnogim predelima s toplom klimom, tradicionalno na Mediteranu, Južnoj Evropi i Latinskoj Americi.
- **Antonio Vivaldi** (Venecija, 04.03.1678. - Beč, 28.07.1741.) bio je kompozitor i violinist iz perioda baroka. Za života je objavio 12 zbirki kompozicija koje su dobile broj opusa opp. 1-12. U 1970-im godinama je objavljen potpuniji popis **RV** (*Ryom-Verzeichnis*) u kome se nalazi više od 826 dela. Između ostalog, opus obuhvata oko 500 koncerata, 46 opera, 23 simfonije, 38 kantata i duhovnu muziku. Svakako najpoznatije njegovo delo su četiri violinska koncerta pod zajedničkim naslovom "Četiri godišnja doba" (*Le quattro stagioni*).
- **Tango** je ples nastao u Južnoj Americi u 19. veku. Najpoznatija podvrsta je "argentinski tango". Plešu ga parovi u zatvorenom i otvorenom položaju. Obavezan je na takmičenjima plesnih parova i u umetničkom klizanju. Tango je 2009. godine uvršten na popis Uneskove kulturne baštine.
- **Gidon Kremer** (Gidons Krēmers / Гидон Маркусович Кремер; Riga, 27.02.1947.), ranije sovjetski, danas letonsko-nemački violinist. Osnivač je kamernog orkestra *Kremerata Baltica* koji sačinjavaju solisti iz baltičkih zemalja. Dobitnik je mnogih međunarodnih nagrada i priznanja.
- **Leonid Desjatnikov** (Леонид Аркадьевич Десятников; Harkov, 16.10.1955.), ruski kompozitor. Prvenstveno je poznat po muzici za film, iako je napisao 4 opere, 2 baleta, kamernu i vokalnu muziku, a obradio je i 6 Pjocolinih dela.
- **Porteño** [portenjo] (ž.r. **porteña**) je naziv za stanovnike Buenos Ajresa. U španskom jeziku pojam *porteño* znači "osoba iz lučkog grada" i koristi se u čitavom španskom govornom području (Španija, Kolumbija, Meksiko, ...)

Izvori (abecedno):

- imslp.org
- nyphil.org
- sagemateshead.com
- stocktonsymphony.org
- www.allmusic.com
- www.classical-music.com
- www.enciklopedija.hr

NESLUŽBENI VODIČ KROZ PROGRAM KONCERTA NIŠKOG SIMFONIJSKOG ORKESTRA

[zamišljen kao dodatak službenom programu]

PREMIJERNI KONCERT ZATVARANJE KONCERTNE SEZONE

ČETVRTAK, 23. JUNA 2022. U 20 SATI
NIŠKA BANJA

...

Dirigent: Milena Injac

Solist: Jovan Bogosavljević, violina

Niški simfonijski orkestar

...

PROGRAM

[redosled izvođenja proverite u službenom programu]

Hose Pablo Monkajo *Huapango*

Arturo Marquez *Danzón No. 2*

Astor Pjacula *Četiri godišnja doba
u Buenos Ajresu*

Kôd sadrži podatke o autoru i adresu web stranice na kojoj se nalazi ovaj vodič u elektronskom obliku, kao i druge zanimljivosti. Ako nemate čitač kôdova, možete pristupiti otvaranjem adrese <http://bonc1.users.sbb.rs/> ili na *Google*-u potražiti tu stranicu kao "**rat protiv slova a**".

Vladimir Bonč-Brujević

O izvođačima

Milena Injac, dirigent - biografiju možete pročitati u službenom programu NSO-a.

Jovan Bogosavljević, violina - biografiju možete pročitati u službenom programu NSO-a.

Niški simfonijski orkestar osnovan je 1952. godine pod imenom "Simfonijski orkestar Radio Niša" i od tada jedna je od najznačajnijih institucija kulture u Srbiji. Sarađivao je s mnogobrojnim vodećim umetnicima iz zemlje i inostranstva. Nastupao je širom Evrope, kao i na značajnijim festivalima, na primer na Dubrovačkim letnjim igrama, Mokranjčevim danima u Negotinu i festivalu *Olympus* u Grčkoj. NSO je osnivač i organizator Niških muzičkih svečanosti (NIMUS), značajnog festivala s 30-godišnjom tradicijom. Za svoj rad Orkestar je dobio više nagrada i priznanja. Stalni sastav orkestra (podaci su preuzeti sa službene stranice NSO-a, gde stanje nije ažurirano od početka 2018. godine):

Prve violine	Viole	Flaute	Horne
Stanislava Alađozovski koncertmajstor	Vladan Veljković principal	Tatjana Veličković Minčić principal	Danilo Filipović principal
Sanja Jović Đorđević zam. koncertmajstora	Saška Stojanov Krstić zamenik principala	Oboe Marjan Radevski principal	Jelena Nikolić Srđan Kurtić Milan Azirović
Katarina Pešić Jelena Gušić Slobodan Jevtić Bojana Đolović	Violončela Nataša Palić principal	Klarineti Saša Minčić principal	Trube Darko Dimitrijević principal Aleksandar Milenković
Druge violine Tatjana Mijović Petrović principal	Aleksandra Petrović zamenik principala	Fagoti Đorđi Alađozovski principal	Tromboni Nenad Vuksanović principal Bojan Vidanović
Dejan Sotirovski zamenik principala Jelena Kocić Sandra Rakonjac Snežana Jovanović	Ana Stanković Andrija Petrović Kontrabasi Milovan Dimić principal		

NSO redovno honorarno upošljava još nekoliko muzičara za dopunu orkestra (podaci nedostupni).

Kompozitori i dela

[[podvučeni tekst](#) ima dodatno objašnjenje na kraju vodiča]

Hose Pablo Monkajo (José Pablo Moncayo García; Gvadalahara, 29.06.1912. - Grad Meksiko, 16.06.1958.) bio je meksički pijanist, kompozitor i dirigent. Jedan je od najznačajnijih predstavnika meksičkog nacionalizma u muzici. Na Nacionalnom muzičkom konzervatoriju (*Conservatorio Nacional de Música*) studirao je klavir, kompoziciju i harmoniju, a kasnije je tu i predavao kompoziciju i dirigovanje. Na poziv **Karloša Čaveza** pridružio se 1931. godine kao perkusionist Meksičkom simfonijskom orkestru (*Orquesta Sinfónica de México*), a kasnije je u istom orkestru radio kao pijanist, kompozitor i dirigent. Od 1942. godine usavršavao se u Americi. Za kratkog života napisao je 40-ak dela, među kojima su dve simfonije, opera, balet, a njegovo najpoznatije delo je *Huapango*.

• Huapango

Monkajo je u području Verakruza istraživao i prikupljao građu za delo *Huapango*, koje je radio po naredžbi **Karloša Čaveza**. Čavez je s Meksičkim simfonijskim orkestrom premijerno izveo delo 15.08.1941. godine u Palati lepih umetnosti (*Palacio de Bellas Artes*) u Meksiku.

Huapango je jednostavačna kompozicija koja reinterpreтира plesove Verakruza. Delo počinje tiho i postupno dobija na volumenu. Muzika se širi i konačno dostiže vrhunac u *fortissimu* u ekstatičnom ritmu. Plesovi se tradicionalno izvode kloparanjem cipela na drvenim podlogama, i Monkajo efikasno koristi udaraljke za postizanje tog efekta. U taj uvodni motiv upliće se solo truba dvema temama. Otprilike na polovini dela, atmosfera se naglo menja i opušteniju, nalik sještji. Temu uvode flauta, rog, oboa i harfa, a zatim je preuzima ceo orkestar. I opet se menja raspoloženje erupcijom rogova uz uvodne fanfare. Solo trombon i truba se nadmeću, sve dok ih orkestar ne odvede u deliričnu kodu.

Trajanje kompozicije je oko 8 minuta.

Arturo Markez (Arturo Márquez; Alamos, 20.12.1950.) je savremeni meksički kompozitor. Njegova porodica emigrirala je 1962. godine u La Puente kod Los Anđelesa, gde je Arturo u srednjoj školi počeo svirati trombon, zatim tubu, a pohađao je i časove violine. Od 1970. godine u Meksiku je studirao klavir, muzičku teoriju i kompoziciju, a od 1980. godine se kao stipendist usavršavao u Francuskoj i SAD-u. Kao kompozitor već je bio poznat u Meksiku, a međunarodni proboj napravio je 1990-ih godina svojim dansonima (*danzones*) u koje inkorporira meksičku narodnu muziku. Napisao je 50-ak dela najvećma orkestarske muzike, zatim koncerte, 5 baleta, vokalnu muziku i muziku za solo instrumente.

• *Danzón No. 2*

Danson (šp. *danzón*) je ples kubanskog porekla, sličan habaneri, odnosno muzika tog plesa. Markez je napisao devet dansona, zasnovanih na muzici s područja meksičkog Verakruza, gde je danson izuzetno popularan. Danson br. 2 napisao je po naredžbi Nacionalnog autonomnog univerziteta Meksika (*Universidad Nacional Autónoma de México*, UNAM). Filharmonijski orkestar UNAM-a premijerno ga je izveo u Gradu Meksiku 05.03.1994. godine. Zaslugom **Gustava Dudamela**, Danson br. 2 (*Danzón No. 2*) doneo je Markezu svetsku slavu.

Danson br. 2 napisan je u formi uvod-A-B-A-C-A-D-zaključak, odnosno u proširenoj formi *ronđa*, s dodanim uvodom i zaključkom. Mnogobrojni solistički instrumenti imaju svoje deonice (klarinet, oboa, pikolo, violina, truba...), a tiktakanje klavesa proteže se kroz skoro čitavu kompoziciju.

Trajanje kompozicije je oko 10 minuta.

Astor Pjacula (Astor Pantaleón Piazzolla; Mar del Plata, 11.03.1921. - Buenos Ajres, 04.07.1992.) bio je argentinski kompozitor *tangô* i virtuoz na bandoneonu (vrsta harmonike). Od 4. do 17. godine živeo je u Njujorku, gde je počeo svirati bandoneon. Sa 17 godina došao je u Buenos Ajres gde je, uz sviranje u orkestrima, pet godina učio orkestraciju kod **Albera Hinasteje**, a zatim još pet godina klavir kod Raula Spivaka (Raúl Spivak). Od 1954. godine studirao je kompoziciju kod **Nađe Bulažje** u Parizu. Širom sveta nastupao je kao bandoneonist sa svojim mnogobrojnim ansamblima. Napisao je oko 750 kompozicija baziranih na tangu. Uveo je novi stil u argentinski tango, dodajući elemente džez-a i klasične muzike.

• Četiri godišnja doba u Buenos Ajresu

Prva asocijacija na "četiri godišnja doba" su **Vivaldijeva Četiri godišnja doba** (*Le quattro stagioni*). On je pod tim nazivom između 1718. i 1720. godine napisao grupu od četiriju violinskih koncerata. Svaki koncert nazvan je po jednom godišnjem dobu: *Proleće* (*La primavera*), *Leto* (*L'estate*), *Jesen* (*L'autunno*), *Zima* (*L'inverno*). Svaki od njih ima po tri stavka u strukturi brzi-spori-brzi. Nakon njega, mnogi kompozitori napisali su dela koja obrađuju četiri godišnja doba. Među njima je i Pjacula.

Pjacula je 1965. godine napisao scensku muziku za predstavu *Melenita de Oro* (Zlatokosa) Alberta Munjoza (Alberto Rodríguez Muñoz). Jedna od kompozicija iz te predstave bila je tango **Verano Porteño** (Leto u Buenos Ajresu). Tek 4 godine kasnije napisao je još 3 kompozicije, **Invierno Porteño** (Zima, 1969.), **Primavera Porteña** (Proleće, 1970.), **Otoño Porteño** (Jesen, 1970.) i tako zaokružio ciklus **Las Cuatro Estaciones Porteñas** ([las kvatro estaciones portenjas], šp. Četiri godišnja doba u Buenos Ajresu). Pjacula sa svojim kvintetom (violina, klavir, električna gitara, bas i bandoneon) izveo je kompletan ciklus 19.05. 1970. godine u *Teatro Regina* u Buenos Ajresu. Na premijeri je redosled kompozicija bio: *Zima*, *Leto*, *Jesen*, *Proleće*, ali se ciklus najčešće izvodi drugačije, po redosledu nastanka, ili po redu godišnjih doba, gde prvi stavak može biti *Proleće* (kao kod Vivaldija) ili *Jesen* (odgovarajuće godišnje doba na južnoj hemisferi).

Po naredžbi letonskog violinista **Gidona Kremera**, ruski kompozitor **Leonid Dešnjatnikov** je Pjacinolin ciklus aranžirao za solo violinu i gudački orkestar. Pritom je iz Vivaldijevih *Godišnjih doba* u svoj aranžman ubacio 15 citata različitih dužina. Danas se taj aranžman češće izvodi od originalnog Pjacinolinog.

Trajanje kompozicije je oko 25 minuta.